

KIELIPOLITIikka

Euroopan unionin yhtenä pyrkimyksenä on edistää liikkuvuutta ja kulttuurienvälistä ymmärrystä. Sen vuoksi se on määritellyt kielten oppimisen tärkeäksi painopisteeksi ja rahoittaa lukuisia siihen liittyviä ohjelmia ja hankkeita. EU pitää monikielisyyttä Euroopan kilpailukyvyn tärkeänä osatekijänä. EU:n kielipolitiikan yhtenä tavoitteena on, että jokainen Euroopan unionin kansalainen osaisi äidinkieltänsä lisäksi kahta vierasta kieltä.

OIKEUSPERUSTA

Kielellinen monimuotoisuus on luonnollinen osa Eurooppaa. Kielet ovat erottamaton osa eurooppalaista identiteettiä ja kulttuurin välittömin ilmenemismuoto. Unioni on ottanut tunnuslauseekseen ”moninaisuudessaan yhtenäinen”, ja kyky kommunikoida usealla kielellä on merkittävä voimavara yksittäisille ihmisille, järjestöille ja yrityksille. Kielet ovat myös olennaisen tärkeitä, jotta EU:n kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta voidaan kunnioittaa.

Kielellisen monimuotoisuuden kunnioittaminen on EU:n perusarvo samalla tavalla kuin yksilön kunnioittaminen ja avoimuus muita kulttuureja kohtaan. Tämä on sisällytetty Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) johdanto-osaan, jossa todetaan, että jäsenvaltiot ”hakevat innoituksensa Euroopan kulttuurisesta, uskonnollisesta ja humanistisesta perinteestä” ja vahvistavat sitoutumisensa vapauden ja kansanvallan sekä ihmisoikeuksien kunnioittamisen periaatteisiin. SEU:n 2 artiklassa ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja syrjimättömyys mainitaan perustavina arvoina, ja sen 3 artiklassa todetaan, että unioni ”kunnioittaa kulttuuriensa ja kieltensä rikkautta ja monimuotoisuutta”. Euroopan unionin toiminnasta tehdyssä sopimuksessa (SEUT) korostetaan, että unionin päämääränä on kehittää ”eurooppalaista ulottuvuutta koulutuksessa erityisesti jäsenvaltioiden kielten opetuksella ja levittämällä” (165 artiklan 2 kohta) pitäen täysin arvossa sivistyksellistä ja kielellistä monimuotoisuutta (165 artiklan 1 kohta).

Vuonna 2000 hyväksytyn ja Lissabonin sopimuksella oikeudellisesti sitovaksi tulleen EU:n perusoikeuskirjan mukaan kieleen perustuva syrjintä on kielletty (21 artikla) ja unionilla on velvollisuus kunnioittaa kielellistä monimuotoisuutta (22 artikla).

Ensimmäistä vuoden 1958 asetusta, jossa määriteltiin entisessä Euroopan talousyhteisössä käytettävät kielet^[1], on muutettu uusien jäsenvaltioiden liittyessä

[1] EUVL L 17, 6.10.1958, s. 385.

EU:hun, ja siinä määritellään EU:n viralliset kielet^[2] yhdessä SEU:n 55 artiklan 1 kohdan kanssa. Jokainen unionin kansalainen voi SEUT:n 24 artiklan mukaisesti kirjoittaa EU:n toimielimelle tai elimelle jollakin näistä kielistä ja saada vastauksen samalla kielellä.

TAVOITTEET

EU:n kielipolitiikan perustana on kielellisen monimuotoisuuden kunnioittaminen kaikissa jäsenvaltioissa ja kulttuurienvälisen vuoropuhelun aikaansaaminen koko EU:n alueella. Jotta vastavuoroinen kunnioitus toteutuisi käytännössä, EU edistää vieraiden kielten opetusta ja oppimista ja kaikkien kansalaisten liikkuvuutta erityisten koulutusohjelmien välityksellä. Kielitaitoa pidetään yhtenä perustaitona, joka kaikkien EU:n kansalaisten on hankittava voidakseen parantaa koulutus- ja työllistymismahdollisuuksiaan. EU myös työskentelee jäsenvaltioiden kanssa vähemmistöjen suojelemiseksi Euroopan neuvoston alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskevan eurooppalaisen peruskirjan perusteella.

Göteborgissa 17. marraskuuta 2017 järjestetyssä sosiaalialan huippukokouksessa komissio esitti ajatuksen ”eurooppalaisesta koulutusalueesta”, jolla vuoteen 2025 mennessä ”suurin osa ihmisistä puhuu oman äidinkieltensä lisäksi kahta muuta kieltä” (COM(2017)0673). Huippukokouksen jälkeen komissio antoi ehdotuksen neuvoston suositukseksi kokonaisvaltaisesta lähestymistavasta kielten opetukseen ja oppimiseen (COM(2018)0272).

SAAVUTUKSET

A. Toimintapolitiikan kehitys ja tuki kielten tutkimukselle

1. Kielitaitoa koskevien tietojen vertailtavuus

Komissio antoi vuonna 2005 tiedonannon Euroopan parlamentille ja neuvostolle eurooppalaisesta kielitaitoindikaattorista ([COM\(2005\)0356](#)). Indikaattori on väline, jonka avulla mitataan yleistä vieraiden kielten osaamista kaikissa jäsenvaltioissa. Puitteet asetettiin 13. huhtikuuta 2007 hyväksytyssä komission tiedonannossa ([COM\(2007\)0184](#)). Komission vuonna 2005 antaman tiedonannon mukaan ”indikaattorilla on tarkoitus mitata yleistä vieraiden kielten osaamista kussakin jäsenvaltiossa”. Indikaattori auttaa myös kaikista jäsenvaltioista saatavien vertailukelpoisten kielitaitoa koskevien tietojen avulla todentamaan, ovatko toimenpiteet, joilla pyritään siihen, että äidinkielen lisäksi hallittaisiin kaksi muuta kieltä, menestyksekkäitä. Perustettiin neuvoa-antava komitea, joka julkaisi ensimmäisen tutkimuksen tulokset vuonna 2011. Niistä kävi ilmi, että kielten oppimista kouluissa koskeva strategia on pantava paremmin täytäntöön.

2. Euroopan nykykielten keskus ja Mercator-tutkimuskeskus

EU tukee kahta kielientutkimuskeskusta, jotka ovat Euroopan nykykielten keskus ja Euroopan monikielisyuden ja kielten oppimisen tutkimuskeskus Mercator. Euroopan nykykielten keskus edistää kielten opetukseen liittyvää huippuosaamista ja innovointia

[2]EU:n 24 virallista kieltä ovat bulgaria, englanti, espanja, hollanti, iiri, italia, kreikka, kroaatti, latvia, liettua, malta, puola, portugali, ranska, romania, ruotsi, saksa, slovakki, sloveeni, suomi, tanska, tšekki, unkari ja viro.

sekä auttaa eurooppalaisia oppimaan kieliä entistä tehokkaammin. Keskuksen tärkeimpänä tavoitteena on auttaa jäsenvaltioita harjoittamaan kielten opetukseen liittyvää tehokasta politiikkaa keskittymällä kielten oppimiseen ja opetukseen, edistämällä vuoropuhelua ja parhaiden käytänteiden vaihtoa ja tukemalla ohjelmiin liittyviä verkostoja ja tutkimushankkeita. Mercator kuuluu viiden Euroopan unionin alue- ja vähemmistökieliin erikoistuneen tutkimus- ja dokumentointikeskuksen verkostoon.

3. European Master's in Translation

European Master's in Translation (EMT) on laatumerkki, joka myönnetään kääntäjien koulutukselle määritetyt laatuvaatimukset ja markkinoiden vaatimukset täyttävälle maisteritason koulutusohjelmille. EMT-hankkeen keskeisenä tavoitteena on parantaa kääntäjien koulutuksen laatua ja kannustaa korkean ammattipätevyyden omaavia hakeutumaan alan tehtäviin unioniin. EMT-hankkeella pyritään parantamaan kääntäjän ammatin statusta EU:ssa.

B. Toimintaohjelmat

1. Erasmus+ -ohjelma

[Erasmus+](#) on EU:n koulutus-, nuoriso- ja urheiluohjelma vuosiksi 2014–2020. Ohjelman erityistavoitteisiin kuuluu kielten oppimisen ja kielellisen monimuotoisuuden edistäminen. [Erasmus+ -ohjelmaoppaassa](#) todetaan seuraavaa: ”Ohjelmassa annetaan mahdollisuus tarjota kielivalmennustukea, millä pyritään lisäämään liikkuvuuden tehokkuutta ja tuloksellisuutta sekä parantamaan oppimistuloksia ja siten edistämään ohjelman kyseisen tavoitteen saavuttamista” (s. 10). Kielivalmennustukea tarjotaan Erasmus+ -ohjelman verkkokielivalmennustuen avulla ([Erasmus+ Online Linguistic Support](#)) liikkuvuutta edistäviin toimiin osallistujille, jotta he voivat oppia isäntämaan kieltä. Erasmus+ -ohjelmassa myös kannustetaan innovointia edistävään yhteistyöhön ja hyvien käytänteiden vaihtoon kumppanuuksien kautta kielten opetuksen ja oppimisen alalla. Lisäksi kumppanuuksien edunsaajille, jotka järjestävät pitkäkestoista koulutus- ja opetustoimintaa henkilöstölle, nuorisotyöntekijöille ja oppijoille, voidaan tarvittaessa antaa rahoitusta kielivalmennuksen järjestämiseksi. Erasmus+ -ohjelmasta rahoitetaan lisäksi joka vuosi lukuisia hankkeita, joilla tuetaan viittomakielten opetusta ja oppimista, edistetään tietoisuutta kielellisestä monimuotoisuudesta ja suojellaan vähemmistökieliä.

Komissio antoi toukokuussa 2018 [ehdotuksen](#) seuraavasta ohjelmasta kaudelle 2021–2027 ([COM\(2018\)0367](#)). Se annettiin Göteborgissa vuonna 2017 pidetyn huippukokouksen jälkeen. Ehdotuksella pyritään edistämään kielten oppimista, etenkin laajentamalla verkkotyökalujen käyttöä. Koulutusalan avaintoimen 1 avulla tuetaan kieltenopiskelumahdollisuuksia, myös sellaisia, jotka tukevat liikkuvuustoimia.

2. Luova Eurooppa -ohjelma

Luova Eurooppa -ohjelman [Kulttuuri-alaohjelmasta](#) tuetaan kirjallisuuden ja käsikirjoitusten kääntämistä.

3. Euroopan kielten teemapäivä

Euroopan kielten teemavuosi 2001 oli niin suosittu, että EU ja Euroopan neuvosto päättivät nimetä syyskuun 26. päivän Euroopan kielten teemapäiväksi, jolloin koko EU:n alueella järjestetään erilaisia tapahtumia kielten oppimisen edistämiseksi. Tällä

toimella on tarkoitus lisätä kansalaisten tietämystä Euroopassa puhutuista monista kielistä ja rohkaista heitä opiskelemaan kieliä.

4. Kielihankkeiden eurooppalainen laatuleima

[Kielihankkeiden eurooppalainen laatuleima](#) on komission myöntämä tunnustus, jolla halutaan kannustaa uusien menetelmien kehittämistä kieltenopetukseen ja -opiskeluun, palkita uusia kieltenopetuksen menetelmiä ja lisätä tietoisuutta alueellisista kielistä ja vähemmistökielistä. Palkinto myönnetään osallistujamaissa kaikkein innovatiivisimmalle kieltenopetusta koskevalle hankkeelle, vieraan kielen opinnoissa parhaiten edistyneelle henkilölle sekä parhaalle kieltenopettajalle.

5. Juvenes Translatores -käännöskilpailu

Komissio palkitsee vuosittain kussakin jäsenvaltiossa parhaimman 17-vuotiaan oppilaan tekemän käännöksen Juvenes Translatores -palkinnolla. Oppilaat voivat kääntää mistä tahansa unionin virallisesta kielestä mihin tahansa toiseen unionin viralliseen kieleen.

EUROOPAN PARLAMENTIN ROOLI

A. Kielellinen monimuotoisuus

Aluksi on syytä todeta, että Euroopan parlamentissa sovelletaan kattavaa monikielisyyspolitiikkaa, jonka mukaan kaikki EU:n kielet ovat yhtä tärkeitä. Kaikki parlamentin asiakirjat käännetään kaikille virallisille kielille, ja jokaisella parlamentin jäsenellä on oikeus puhua haluamallaan kielellä.

Maaliskuun 24. päivänä 2009 antamassaan päätöslauselmassa ”Monikielisyys: Euroopan voimavara ja samalla myös yhteinen sitoumus”^[3] parlamentti ilmaisi tukensa EU:n toimintapolitiikalle monikielisuuden alalla ja pyysi komissiota määrittelemään toimenpiteitä, joilla edistetään kielellistä monimuotoisuutta.

Parlamentti hyväksyi 28. maaliskuuta 2019 Luova Eurooppa -ohjelman vuosiksi 2021–2027^[4]. Ohjelman tavoitteille omistetussa artiklassa se korosti, että on otettava huomioon ”eri maiden erityispiirteet, mukaan lukien maat tai alueet, joiden tilanne on maantieteellisesti tai kielellisesti erikoinen”. Parlamentin tarkistuksella lisättiin myös tuki eurooppalaisten audiovisuaaliteosten tekstitykselle, jälkiäänittämiseksi ja kuvailutulkaukselle eurooppalaisten teosten kansainvälisen myynnin ja levityksen edistämiseksi kaikilla alustoilla.

Parlamentin kulttuuri- ja koulutusvaliokunta laati vuonna 2018 valiokunta-aloitteisen mietinnön aiheesta ”Kielellinen tasa-arvo digitaaliajalla – kohti ihmiskielihanketta”. Se perustuu samannimiseen [tutkimukseen](#), joka on laadittu parlamentin tieteellisten ja teknisten vaihtoehtojen arvioinnin (STOA) paneelin pyynnöstä. Parlamentin täysistunto hyväksyi 11. syyskuuta 2018 päätöslauselman kielellisestä tasa-arvosta digitaaliajalla^[5]. Parlamentti kehotti tässä päätöslauselmassa komissiota arvioimaan soveltuvimmat keinot varmistaa kielellinen tasa-arvo digitaaliajalla ja kehittämään monikielisiä digitaalisia sisämarkkinoita koskevan vahvan ja koordinoitun

[3] [EUVL C 117E, 6.5.2010, s. 59.](#)

[4] [Hyväksytyt tekstit, P8_TA\(2019\)0323.](#)

[5] [Hyväksytyt tekstit, P8_TA\(2018\)0332.](#)

strategian. Euroopan parlamentti on vuodesta 2007 alkaen jakanut vuosittain [LUX-elokuvapalkinnon](#). Palkintomenettelyyn kuuluu kolmen finalistielokuvan tekstittäminen Euroopan unionin 24 viralliselle kielelle.

B. Vähemmistökielten tukeminen

Parlamentti hyväksyi 23. marraskuuta 2016 päätöslauselman viittomakielistä ja koulutetuista viittomakielen tulkeista^[6]. Tarkoituksena oli korostaa, että kuurojen, kuurosokeiden ja huonokuuloisten kansalaisten on voitava tutustua samoihin tietoihin ja viesteihin kuin muidenkin viittomakielen tulkkauksen, tekstityksen, puheentunnistuksen ja/tai vaihtoehtoisten viestintäkeinojen (myös huulitaluvun) avulla. Päätöslauselmassa todettiin myös, että EU:n toimielimet huolehtivat jo nyt julkisten tapahtumien ja valiokuntien kokousten esteettömyydestä.

Vuonna 2013 parlamentti hyväksyi päätöslauselman uhanalaisista eurooppalaisista kielistä ja kielellisestä monimuotoisuudesta Euroopan unionissa^[7]. Siinä se kehotti jäsenvaltioita ottamaan paremmin huomioon uhanalaiset eurooppalaiset kielet sekä sitoutumaan unionin kielellistä ja kulttuurista perintöä suojelemaan ja edistävään politiikkaan.

Parlamentin kulttuuri- ja koulutusvaliokunnan puolesta tehdyssä ja vuoden 2017 alkupuolella julkaistussa tutkimuksessa ”Minority Languages and Education: Best Practices and Pitfalls” selvitetään vähemmistökielten asemaa koulutuksessa 13 tapaustutkimuksessa.

Parlamentti hyväksyi 7. helmikuuta 2018 päätöslauselman vähemmistöjen suojelusta ja syrjimättömyydestä EU:n jäsenvaltioissa^[8]. Siinä se kannustaa jäsenvaltioita varmistamaan vähemmistökielten käyttöä koskevan oikeuden puolustamisen ja suojelemaan unionin kielellistä monimuotoisuutta. Parlamentti pitää välttämättömänä kunnioittaa kielellisiä oikeuksia yhteisöissä, joissa on useampi kuin yksi virallinen kieli, ja pyytää komissiota edistämään alueellisten ja vähemmistökielten opetusta ja käyttöä.

Pierre Hériard

05/2019

[6] [EUVL C 224, 27.6.2018, s. 68.](#)

[7] [EUVL C 93, 9.3.2016, s. 52.](#)

[8] [EUVL C 463, 21.12.2018, s. 21.](#)

